

Duurzaam Samen Verder

De toekomst van de OK is groen

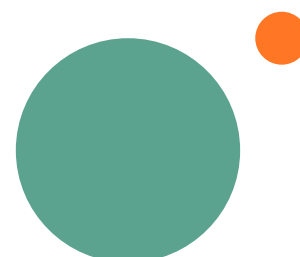

Inhoud

Inleiding	4
1 Ontstaan Landelijk Netwerk de Groene OK	6
2 Ambities Landelijk Netwerk de Groene OK 2026–2030	7
3 Pijlers Landelijk Netwerk de Groene OK 2026 – 2030	9
4 Een Groene Communicatiestrategie	11
5 Samenwerkingsafspraken	12
6 Terugblik 2021-2025	14
Tot slot	17
Bijlage	18

Inleiding

De operatiekamer is de plek waar hoogwaardige zorg samenkomt met intensief materiaalgebruik, energieverbruik en uitstoot. Medische handelingen redden levens, maar hebben indirect ook een ongunstige invloed op het milieu. De Groene OK is ontstaan vanuit het besef dat we deze nadelige impact kunnen en moeten verminderen. Daarmee sluit het initiatief zich goed aan bij de Green Deal.

Iedere medisch specialist kan voor ongeveer tien euro per jaar bijdragen aan een duurzame en even veilige operatiekamer. De Groene OK is het netwerk waar wetenschappelijke verenigingen, zorgprofessionals en bestuurders samenwerken aan toekomstbestendige en duurzame zorg. Verduurzamen doen we samen – met behoud van kwaliteit, veiligheid én werkplezier.

Dit activiteitenplan laat zien hoe we de komende vijf jaar de stap verder zetten van plannen naar praktijk. Met bewezen adviezen en goede voorbeelden maken we van duurzaam werken op de operatiekamer (OK) de nieuwe standaard.

We streven naar een operatiekamer die veilig, duurzaam en efficiënt is ingericht. Dat wordt, als het aan ons ligt, een integraal onderdeel van professionele zorgverlening. We werken vanuit zes kernpijlers die samen de basis vormen voor een toekomstbestendig model.

Deze zes kernpijlers zijn:

1. **Anesthesie** – Slimme en duurzame keuzes maken bij medicatie en verdoving;
2. **Afval en circulair werken** – Minder verspilling, meer hergebruik;
3. **Luchtbehandeling en energie** – Efficiënter omgaan met installaties en klimaatbeheersing;
4. **Protocollen en leidraden** – Richtlijnen met duurzaamheid als integraal onderdeel;
5. **Onderwijs en bewustwording** – Van zorgprofessional tot arts in opleiding tot specialist (AIOS) of medisch specialist, iedereen op de OK moet kunnen meedoen.
6. **Barometer** – Hoe groen is mijn OK ten opzichte van de benchmark?

Dit activiteitenplan is voor alle zorgprofessionals, wetenschappelijke verenigingen en ondersteunende beroepsgroepen die zich herkennen in de ambitie om zorg groener en toekomstbestendiger te maken. En vooral voor de patiënt, die ook in de toekomst wil kunnen rekenen op veilige en toegankelijke zorg.

Tijdens een Bestuurlijke Bijeenkomst op 4 maart 2025 hebben alle deelnemende (wetenschappelijke) verenigingen dit Activiteitenplan van het Landelijk Netwerk de Groene OK 2026–2030 aangemerkt als een goed plan voor verduurzaming van het OK-proces.

De deelnemers aan deze bijeenkomst vinden dat onze ambities een vervolg verdienen. Zij vinden ook dat vooral samenwerking vanuit de verschillende disciplines meerwaarde heeft.

Naast alle waardevolle initiatieven van individuele (wetenschappelijke) verenigingen (Gynae Goes Green, Groene Uroloog, et cetera) zijn vanuit het landelijk netwerk allianties en overleggen opgestart. De meerwaarde van het landelijk netwerk zit in het aankaarten en uitwerken van overstijgende onderwerpen. Het gaat hierbij om thema's die vanuit de praktijk zijn aangedragen en we nu gezamenlijk uitwerken. Denk aan de 'Barometer Groene OK' en de module 'Duurzame anesthesie'.

De adviezen en goede voorbeelden van het Landelijk Netwerk de Groene OK krijgen niet alleen brede steun, maar worden ook steeds vaker de nieuwe standaard voor medisch specialisten en ziekenhuisbestuurders. Binnen het netwerk zijn de lijnen kort: deelnemers leren van elkaar en inspireren elkaar. Dat is een belangrijke kracht van onze samenwerking.

Met steun van een professioneel team konden wij ons de afgelopen jaren richten op het ontwikkelen van ideeën en het op de agenda zetten van duurzaamheid op de OK. Dit team bestond uit een Dagelijks Bestuur en een klein programmateam, ondergebracht bij de Nederlandse Vereniging voor Heelkunde (NVvH). Die inzet heeft resultaat gehad: het beeldmerk van De Groene OK is inmiddels (inter)nationaal bekend. Ook hebben we verschillende subsidies gekregen, met een financiële multiplier van 4,5.

Toch gaat het proces van verduurzamen in de praktijk langzamer dan we zouden willen. De invoering van duurzame werkwijzen komt maar moeizaam op gang, onder andere door (geo-)politieke omstandigheden. Daarom willen we als netwerk de komende jaren écht werk maken van de invoering van onze adviezen in de praktijk. Ook gaan we nog nauwlettender volgen of die adviezen daadwerkelijk effect hebben. Duurzaam werken moet een vanzelfsprekend onderdeel worden van de dagelijkse praktijk. Dat vraagt om samenwerking. Tegelijkertijd willen we onze banden versterken met de industrie en internationale partners. Zo bouwen we samen aan een stevig fundament onder de groene ambities van de (wetenschappelijke) verenigingen die bij het netwerk zijn aangesloten.

Er is afgesproken dat er een plan met bijbehorende begroting komt voor de komende jaren. De deelnemende verenigingen kunnen dit gebruiken voor hun eigen besluitvorming. Dit document is dat plan: het Activiteitenplan 2026–2030 van het Landelijk Netwerk de Groene OK.

1 Ontstaan Landelijk Netwerk de Groene OK

In september 2020 besloten vijftien (wetenschappelijke) verenigingen¹ om samen aan de slag te gaan met het verduurzamen van de OK. Met het ondertekenen van de Green Deal 2.0 'Duurzame Zorg voor een Gezonde Toekomst' beloofden deze partijen dat zij initiatieven starten en steunen die leiden tot verduurzaming van zorgprocessen op de OK of tot kennisontwikkeling.

Om het initiatief voor duurzamere operatiekamers vorm te geven, hebben verschillende verenigingen zich verenigd in het [Landelijk Netwerk de Groene OK](#). Deze landelijke netwerkorganisatie stuurt het gezamenlijke initiatief aan. Bij de start in 2021 is gekozen voor een looptijd van vijf jaar, tot en met 2025. Eind 2020 zijn hiervoor een werkplan en een communicatiestrategie opgesteld. Op basis hiervan is ook een begroting gemaakt voor het eerste jaar. In 2021 volgden een meerjarenplan, een communicatiestrategie en een begroting voor de jaren 2022 tot en met 2025.

Met de ondertekening van de Green Deal 3.0 'Samen werken aan duurzame zorg' op 8 december 2022, verbond het netwerk zich opnieuw aan concrete duurzaamheidsdoelen en gaf het richting aan de plannen voor de komende jaren.

---

¹ In een latere fase is hier een zestiende vereniging bijgekomen, de Nederlandse Sociëteit voor ExtraCorporale Circulatie (NeSECC).

2 Ambities Landelijk Netwerk de Groene OK 2026–2030

Het is belangrijk om het Landelijk Netwerk de Groene OK, zowel als expertisecentrum als qua merk, voort te zetten in de huidige vorm. We bereikten brede overeenstemming over onze ambities voor de periode 2026–2030:

Mensen, middelen en milieu

Het landelijk netwerk vindt het belangrijk dat duurzaamheid een integraal onderdeel wordt van het werk in de OK. Zij wijst op raakvlakken met doelmatig werken, passende zorg en het opraken van grondstoffen. Hierdoor wordt circulair werken extra van belang. Mensen, middelen en milieu zouden in één adem moeten worden genoemd. We krijgen namelijk de komende jaren te maken met krimp in de bemensing van de zorg en minder financiële middelen.

Dit maakt de thema's 'passende zorg' en 'refuse' (hoog op de R-ladder) van belang. Ook in de OK is het principe 'less is more' van toepassing. Hierbij streven we naar minder milieu-impact, maar behouden we dezelfde kwaliteit van zorg. Daarbij wijst het Zorginstituut Nederland (ZIN) op het belang om milieu-impact mee te wegen in de beoordeling of zorg wordt vergoed uit het basispakket van de zorgverzekering.² Het Landelijk Netwerk de Groene OK monitort zulke initiatieven. Waar nodig krijgen initiatieven op dit gebied ondersteuning. Gedragswetenschappelijk onderzoek kan helpen om beter te begrijpen hoe we op dit punt het maatschappelijk draagvlak kunnen versterken.

Daarnaast is onderzoek naar de relatie tussen duurzaamheid en doelmatigheid van belang. Het landelijk netwerk legt contact met bestaande initiatieven en sluit daarbij aan. Waar nodig zetten wij nieuw onderzoek in gang.

Duurzaam Implementeren

Het netwerk onderhoudt goede banden met landelijke zorgorganisaties zoals de Federatie Medisch Specialisten (via het platform Duurzaam Dokteren), de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU) en de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ). Daarnaast zijn we aangesloten bij de [Groene Zorg Alliantie](#), een inspirerend samenwerkingsverband van vrijwel alle duurzame zorginitiatieven in Nederland.

Tijdens de Bestuurlijke Bijeenkomst van 4 maart benadrukten we dat we de banden met bestuurders van de NFU, de NVZ en Zelfstandige Klinieken Nederland (ZKN) verder willen versterken. Veel van de producten die het netwerk heeft ontwikkeld, zouden breder onder hun aandacht kunnen worden gebracht. Zo kunnen ziekenhuizen er daadwerkelijk mee aan de slag.

² Zie: [Advies - Personeelsinzet en milieu meewegen bij wel of niet vergoeden zorg](#) | Advies | Zorginstituut Nederland.

“Het laaghangend fruit hebben we nu veelal geoogst”, is tijdens de bijeenkomst een veelgehoorde boodschap. Net als: “we moeten de vrijblijvendheid voorbij zien te komen”. Het landelijk netwerk is beschikbaar voor advies, ondersteuning en verdergaand onderzoek. Daarnaast monitort het landelijk netwerk de komende jaren, in overleg met de besturen van de ziekenhuizen en zelfstandig behandelcentra (ZBC’s), of onze adviezen en handreikingen daadwerkelijk in de dagelijkse praktijk tot verduurzaming leiden.

Ook de samenwerking met zorgverzekeraars verdient meer aandacht. Duurzame zorg kan namelijk leiden tot kostenbesparing. Bijvoorbeeld door hergebruik van materialen.

Tot slot werd het belang benadrukt van beter contact met patiënten en patiëntenorganisaties. Onderzoek laat zien dat veel patiënten duurzame zorg belangrijk vinden. Duurzaamheid zou dan ook nadrukkelijker kunnen worden meegenomen in het gesprek in de spreekkamer en in de keuze voor bepaalde behandelingen.

In de periode 2026–2030 wil het Landelijk Netwerk de Groene OK de samenwerking met alle relevante partijen voortzetten en uitbreiden. Want alleen samen kunnen we echt vaart maken met duurzamere zorg.

TOEKOMST LANDELIJK NETWERK

Deze verdergaande samenwerking met landelijke partijen gaat de komende periode ook over de structurele borging van de activiteiten van het landelijk netwerk. Het doel is om de komende twee jaar op zoek te gaan naar structurele financiering van de reguliere activiteiten van het landelijk netwerk.

Internationaal

Het Landelijk Netwerk de Groene OK krijgt niet alleen in Nederland, maar ook internationaal steeds meer aandacht. Ons doel is om die internationale positie de komende jaren verder te versterken en uit te breiden. Daarmee verspreiden we niet alleen onze ideeën, maar ontstaan er ook nieuwe kansen voor internationale samenwerking en Europese subsidies (grants). Deelnemende wetenschappelijke verenigingen kunnen hier direct van profiteren.

Het netwerk heeft veel kennis en materialen ontwikkeld die ook bruikbaar zijn voor vakgenoten in het buitenland. Verschillende evidence-based adviezen laten we daarom vertalen naar het Engels. Zo kunnen we onze boodschap breder verspreiden via onder andere [greenor.nl](https://www.greenor.nl).

Aanvullende financiering

Het netwerk slaagde er in de eerste vier jaar in om met een relatief bescheiden bijdrage van de aangesloten verenigingen flinke extra financiële middelen te werven: een multiplier van 4,5. Met deze middelen konden we gerichte projecten en activiteiten opzetten, waaronder het onderzoek naar anesthesiedampen, het ontwikkelen van de Barometer en de ontwikkeling van de onderwijs-module. Het landelijk netwerk blijft zich ook de komende jaren inzetten om aanvullende (Europese) financiering binnen te halen voor onderzoek en verduurzamingsprojecten in en rond de OK, zowel voor de aangesloten verenigingen als voor relevante samenwerkingspartners.

3 Pijlers Landelijk Netwerk de Groene OK 2026 – 2030

De afgelopen vijf jaar werkten wij vanuit zes pijlers. Daarop zijn de nieuwe thema's gebaseerd. De komende jaren besteden we hier op dezelfde manier aandacht aan.

Gericht schenken wij in de periode 2026–2030 aandacht aan:

Samenwerking met de industrie

Het wordt steeds duidelijker dat wij de industrie nodig hebben om de processen op de OK te verduurzamen. Ook nemen industriële partijen hierin initiatieven en verwachten zij respons. Het is van groot belang dat wij hier samen in optrekken, met name om 'greenwashing' te signaleren en te voorkomen.

Het Landelijk Netwerk de Groene OK is van plan om de komende jaren beleid te maken. Ook gaan we verder in gesprek met de industrie over de verduurzaming van de OK. We hebben ervaren dat Nederlandse vertegenwoordigers van grote internationale bedrijven wel geneigd zijn om veranderingen door te voeren. Maar op de (internationale) hoofdkantoren van deze bedrijven zien ze deze noodzaak (nog) niet. Het is daarbij belangrijk dat het landelijk netwerk zich goed laat voorlichten over Europese regelgeving. Ook houden we rekening met juridische belemmeringen. Tegelijkertijd zouden wij samen met de industrie kunnen inventariseren waar zij (juridische) belemmeringen ervaren die duurzame innovaties in de weg staan. Ook kunnen we met de industriële partijen bespreken waar zij in de verduurzaming tegenaan lopen. Het idee van enkel een 'leuk groen initiatief' moet op deze manier verleden tijd worden.

Het is aan een werkgroep om dit straks verder uit te werken. Dit doen wij dit niet alleen, maar trekken hierin samen op met partijen vanuit de NFU, NVZ, Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en Nefemed. De gesprekken zijn al opgestart.

Medicijnresten

Bij iedere ingreep op de operatiekamer worden medicijnen gebruikt. Helaas ontstaat daarbij veel restmedicatie die moet worden vernietigd. Dit zorgt voor veel medisch afval.

De hoeveelheid inhalatiegassen in Nederland is al flink verminderd. Maar de afgelopen jaren was er nog te weinig aandacht voor de vermindering van medicijnresten. Inmiddels loopt er een aantal onderzoeken, maar een concreet advies ontbreekt. Daarom wil het landelijk netwerk adviezen ontwikkelen over de verspilling van medicatie op de OK. Dat advies moet zich richten op zorgprofessionals en ziekenhuisbestuurders. Denk aan een inventarisatie van het huidige gebruik, een overzicht van medicijnen die (on)schadelijk zijn voor mens en milieu, praktische aanbevelingen om risico's te beperken, en een stappenplan om aan de slag te gaan. Het CAREFREE-project kan hierbij dienen als proeftuin.

Minder plastic, meer circulair

De werkgroep Circulair werken & Plastic afval levert waardevolle resultaten op uit de praktijk. De factsheets die de werkgroep heeft ontwikkeld, worden inmiddels op veel plekken in de praktijk toegepast. In de periode 2026–2030 zal het Landelijk Netwerk hierop voortbouwen. De bestaande factsheets vormen ook een goed uitgangspunt voor vervolgonderzoek. Ook zullen we de mogelijkheden voor financiering onderzoeken bij de Stichting Kwaliteitsgelden Medisch Specialisten (SKMS) en ZonMW. De voorbeelden in de factsheets kunnen daarnaast helpen om ontbrekende kennis op te sporen en een kennisagenda op te stellen.

INFECTIEPREVENTIE EN DUURZAAMHEID

De werkgroep Circulair werken & Plastic afval werkt intensief samen met vertegenwoordigers van de Infectiepreventie. Dit overleg verdient een vervolg. Er is veel winst te behalen als er op landelijk niveau meer overeenstemming komt over hoe duurzaamheidsmaatregelen zich verhouden tot infectiepreventie. Het netwerk wil dit overleg formaliseren. Bijvoorbeeld door te werken met vertegenwoordigers die namens hun achterban spreken. Het doel is om samen tot praktisch bruikbare standpunten te komen. De veiligheid van de patiënt staat daarbij uiteraard altijd voorop. Daarom kan het waardevol zijn om ook een ethicus te betrekken bij deze gesprekken.

Barometer Groene OK

De Barometer Groene OK is ontwikkeld op basis van wetenschappelijk onderzoek. Op dit moment lopen er gesprekken met het Milieu Platform Zorg (MPZ) om de barometer op te nemen in de Milieu thermometer Zorg: een instrument waar al veel ziekenhuizen mee werken. Zo wordt het gebruik van de barometer structureel geborgd. Tegelijkertijd vindt het netwerk het belangrijk dat de barometer ook wetenschappelijk verder actueel te houden. Daarom blijft het landelijk netwerk hier de komende jaren nauw bij betrokken. Hier is momenteel een wetenschappelijk onderzoeker op aangesteld.

Onderwijsmodule Groene OK

Vanaf januari 2026 gaat de onderwijsmodule Groene OK van start. Leden van de bij ons aangesloten verenigingen kunnen deze volgen via open inschrijving en tijdens referereerbijeenkomsten. Het netwerk denkt nu al na over vervolgstappen. Bijvoorbeeld:

- Zijn onderdelen van de module ook geschikt voor niet-snijdende specialismen?
- Moet de module ook beschikbaar komen in het Engels?
- Hoe zorgen we dat de inhoud actueel blijft?

Het landelijk netwerk gaat hier de komende jaren mee aan de slag.

4 Een Groene Communicatiestrategie

Ook in de periode 2026–2030 blijft een doordachte communicatiestrategie cruciaal om het werk van het Landelijk Netwerk de Groene OK goed onder de aandacht te houden.

De afgelopen jaren lieten zien dat het niet moeilijk is om aandacht te genereren voor het onderwerp. Duurzame zorg sluit aan bij een bredere maatschappelijke beweging die vraagt om verantwoord omgaan met de aarde. De Groene OK is daarbij een mediageniek en inspirerend thema, dat een positieve uitstraling heeft op zowel ziekenhuizen als zorgprofessionals. In de communicatie kunnen we daar slim gebruik van maken.

Actief en via meerdere kanalen

Net als voorgaande jaren kiest het netwerk voor een actieve communicatiestrategie, ondersteund door een multimediale aanpak. Dat betekent: bewust en doelgericht communiceren over het belang van een Groene OK, via verschillende kanalen tegelijk. De website speelt daarbij een centrale rol met nieuws, achtergrondartikelen, video's, columns en vlogs. Deze content wordt versterkt via sociale media (vooral LinkedIn), vakbladen en, waar passend, persbenadering. Minstens eens per kwartaal verschijnt de nieuwsbrief van de Groene OK voor alle geïnteresseerden.

Verschillende doelgroepen

De communicatie richt zich in eerste instantie op professionals op de operatiekamer. We willen hen goed informeren én inspireren. Tegelijkertijd beseffen we dat ook andere partijen van invloed zijn op de zorg op de OK. Bijvoorbeeld ziekenhuisbestuurders, fabrikanten en de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ). Het is belangrijk dat ook zij achter onze doelen staan en de randvoorwaarden creëren die verduurzaming mogelijk maken. Daarom zetten we communicatie in om deze partijen te bereiken en te beïnvloeden. Positieve beeldvorming speelt daarin een sleutelrol. Geen belerend verhaal, maar een aantrekkelijk toekomstbeeld: een groene OK waar je als professional of organisatie graag deel van uitmaakt. Een netwerk waar je bij wilt horen.

Samen actief communiceren

De communicatie over de Groene OK is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Alle deelnemers van het netwerk zijn ambassadeurs. Actief communiceren, ook via sociale media, hoort er dus gewoon bij.

5 Samenwerkingsafspraken

Al bij de start in 2020 is afgesproken dat het Landelijk Netwerk de Groene OK een horizontaal samenwerkingsverband is. Het is een informele netwerkorganisatie en dus geen aparte stichting. Het is meer een beweging dan een ‘in beton gegoten organisatie’.

Destijds besloten de besturen van de deelnemende verenigingen daarnaast om een programma-organisatie op te richten. Het voornemen is om deze structuur ook gedurende de periode 2026–2030 voort te zetten. Daarbij verdelen we de rollen en verantwoordelijkheden zoals hierna beschreven.³

Opdrachtgeverschap

De besturen van de betrokken (wetenschappelijke) verenigingen zijn samen opdrachtgever van het programma De Groene OK. Zij bepalen met elkaar de koers: welke activiteiten worden opgepakt, onder welke voorwaarden en met welk budget? Tegelijkertijd blijven de afspraken bewust globaal geformuleerd. Het netwerk moet flexibel blijven om snel te kunnen inspelen op actuele ontwikkelingen, kansen en knelpunten. Starre besluitvorming past daar niet bij.

Tijdens een bestuurlijk overleg is uitgesproken dat het netwerk wil doorgroeien van start-up naar scale-up. Hoe dat gebeurt, hangt af van het onderwerp. Nieuwe thema's, zoals intensievere samenwerking met de industrie, vragen om een verkennende aanpak. Bestaande onderwerpen zijn makkelijker op te schalen. Bijvoorbeeld het afschaffen van handwasborstels. Maar ook daar blijft het aan individuele vakgroepen en ziekenhuizen om eigen keuzes te maken.

Opdrachtnemerschap

Het Landelijk Netwerk de Groene OK voert de werkzaamheden uit. Hiervoor vaardigt elke deelnemende vereniging twee tot drie leden af. Deze leden hebben een mandaat om binnen de afgesproken kaders zelfstandig aan de slag te gaan. Het netwerk werkt onder leiding van een voorzitter, die wordt ondersteund door een kleine agendacommissie. De voorzitter komt uit het netwerk zelf of is een externe kandidaat met draagvlak. Voor specifieke thema's worden werkgroepen opgericht. Hierin zitten altijd netwerkleden, aangevuld met experts of andere betrokken professionals uit de verenigingen.

---

³ Dit is vergelijkbaar met de huidige situatie.

Programmaorganisatie

Het netwerk wordt ondersteund door een klein team: een programmamanager, een communicatieadviseur en administratieve ondersteuning. Dit team is afgestemd op de ambities van het netwerk. De NVvH blijft in de periode 2026–2030 bereid om het werkgeverschap van het programmateam te verzorgen. Ook neemt de NVvH de rol van penvoerder op zich voor de administratie en financiën.

Gezamenlijke inspanning

Het Landelijk Netwerk Groene OK heeft stevige ambities. Resultaten komen er alleen als iedereen meedoet. Van de deelnemers verwachten we dat ze actief bijdragen: regie nemen op thema's, inhoud aanleveren voor de website en de visie van de Groene OK uitdragen op relevante plekken. Van het programmateam wordt verwacht dat zij het netwerk goed ondersteunen. Bijvoorbeeld door bijeenkomsten te organiseren en contacten te onderhouden.

6 Terugblik 2021-2025

De afgelopen jaren zette het Landelijk Netwerk de Groene OK zich in voor verschillende thema's. Dankzij de inzet van veel betrokken zorgprofessionals zijn mooie resultaten geboekt, onder andere op de volgende onderwerpen:

Anesthesiedampen & medicijnresten

Anesthesiegassen veroorzaken een grote uitstoot van CO₂. Daarom zet het netwerk in op bewustere keuzes in het gebruik van gassen en het stimuleren van intraveneuze anesthesie. De werkgroep deed onderzoek naar het gebruik van anesthetica in Nederland, naar patiëntveiligheid zonder gassen en naar motivatie onder anesthesiologen.

De uitkomsten leidden tot de module 'Duurzame anesthesie' in de Leidraad Perioperatieve zorg van de Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie. De kernboodschap is: "Intraveneus als het kan, damp als het moet." Deze leidraad maakt nu deel uit van kwaliteitsbezoeken aan alle anesthesiepraktijken in Nederland.

Energieverbruik

De werkgroep Energie onderzocht hoe luchtbehandeling in operatiekamers efficiënter kan. De werkgroep vroeg Nederlandse ziekenhuizen om gegevens over hun luchtbehandelingsystemen aan te leveren. Op basis van metingen in acht ziekenhuizen zijn berekeningen gemaakt van mogelijke energiebesparingen, bijvoorbeeld door:

- de luchtvochtigheid iets ruimer in te stellen;
- installaties 's nachts op een lage stand te zetten;
- minder buitenlucht aan te voeren;
- over te schakelen van OK Klasse 1+ naar Klasse 1 als dat kan.

De belangrijkste aanbevelingen zijn gepubliceerd in een advies en toegelicht in een animatie.

Barometer Groene OK

Ook ontwikkelde het netwerk de Barometer Groene OK: een meetinstrument waarmee operatieafdelingen inzicht krijgen in hun milieuwinst. Na het invullen ontvangen ziekenhuizen een individueel rapport met aanbevelingen. Daarnaast is er een landelijk rapport met best practices van alle ziekenhuizen. Hieruit blijkt dat tien acties samen bijna 75% CO₂-reductie kunnen opleveren. De grootste impact heeft overstappen op groene stroom (35% besparing), gevolgd door het stoppen met lachgas (ruim 6.000 ton CO₂) en het gebruik van herbruikbare, PFAS-vrije operatiejassen.

Verder is het betrekken van bestuur en ondersteunende diensten essentieel voor succes. Het netwerk ontwikkelde ook een animatie over de Barometer die de voordelen op een heldere en aansprekende manier laat zien.

Circulair werken & Plastic afval

De werkgroep Circulair werken & Plastic afval richt zich op het bevorderen van circulair werken en het verminderen van plastic afval. De groeiende (wereld)bevolking en de toenemende welvaart doen een steeds groter beroep op grondstoffen. Het aandeel van de zorgsector op de nationale voetafdruk is 13% voor grondstoffengebruik (mineralen en metalen) en 4% voor afvalproductie.⁴ Het is noodzakelijk om efficiënter en minder verspillend met die grondstoffen om te gaan, ook in de gezondheidszorg. Aan het einde van een ingreep worden zakken vol afval weggegooid. Hiervan is het merendeel plastic dat eenmalig wordt gebruikt. Dit moet én kan anders.

De afgelopen jaren richtte de werkgroep Circulair werken & Plastic afval zich vooral op het bieden van handvatten voor de dagelijkse praktijk in de ziekenhuizen. Zij ontwikkelde veel factsheets die vaak worden gebruikt. De factsheets hebben een groot bereik doordat ze worden gedeeld via het netwerk en op sociale media. Daarnaast startte de werkgroep een overleg met vertegenwoordiging vanuit de infectiepreventie. Doel van dit overleg is om landelijk (meer) overeenstemming te bereiken over maatregelen die raken aan verduurzaming in relatie tot infectiepreventie.

Leidraad Duurzaamheid in richtlijnen

Samen met het Kennisinstituut van de Federatie Medisch Specialisten (KIMS) heeft het Landelijk Netwerk de Groene OK de leidraad 'Duurzaamheid in richtlijnen' ontwikkeld. Deze leidraad helpt om duurzaamheid een plek te geven bij het aanpassen van bestaande richtlijnen. Ook helpt het bij het opstellen van nieuwe landelijke richtlijnen voor medisch specialisten op de operatiekamer. Het is een eerste stap op dit gebied. De werkgroep vindt het belangrijk om hier in de toekomst verder onderzoek naar te doen en de aanpak te evalueren.

De leidraad bestaat uit twee delen:

- Een praktische handleiding over hoe je duurzaamheid kunt meenemen in richtlijnen;
- Vijf inhoudelijke modules over duurzaamheid in de zorg op de operatiekamer.

Het doel van de leidraad is om commissies en adviseurs die richtlijnen opstellen op een duidelijke en eenduidige manier te ondersteunen. De leidraad is vooral bedoeld voor snijdende specialismen, dus de vakgebieden die operaties uitvoeren. Bij het maken van de leidraad is samengewerkt in een brede werkgroep met vertegenwoordigers van alle betrokken specialismen. Om de meerwaarde en toepassing van de leidraad goed uit te leggen, is ook een animatie ontwikkeld.

Onderwijsmodule Groene OK

Vanaf 2024 werkt het Landelijk Netwerk de Groene OK aan een Onderwijsmodule Groene OK. Deze module wordt beschikbaar vanaf 1 januari 2026. De module is speciaal ontworpen om de kennis en ervaring op het gebied van verduurzaming in de OK te delen met alle deelnemende verenigingen. Het programma is opgezet als een blended onderwijsprogramma. Dat houdt in dat kennis via een e-learning wordt aangeboden en contactmomenten centraal staan voor meningsvorming, verdieping en praktische handvatten voor verduurzaming in de praktijk.

---

⁴ NTvG juli 2023.

De module richt zich op het vergroten van bewustzijn en kennis over de milieu-impact van de OK. Ook biedt het handvatten voor verduurzaming binnen de eigen omgeving. De opgedane kennis en ervaring van het netwerk worden geborgd in dit onderwijsprogramma. Zo kunnen ook toekomstige generaties hiervan profiteren.

Het Landelijk Netwerk de Groene OK wil de onderwijsmodule zo flexibel en toegankelijk mogelijk aanbieden. Daarom gebruiken we voor de module de gezamenlijke digitale leeromgeving (DLO) van de Federatie voor Medisch Specialisten (FMS). De DLO is op dit onderdeel toegankelijk voor zowel AIOS, medisch specialisten als ondersteunende beroepsgroepen op de OK. Het programma kan zowel via een open inschrijving als incompany worden gevolgd. Ook kan het worden opgenomen in verschillende onderwijsvormen, zoals:

- refereeravonden, waarbij online leeractiviteiten vooraf worden gevolgd en daarna verder worden besproken;
- onderwijs binnen wetenschappelijke verenigingen, waar de module structureel kan worden ingezet voor AIOS-onderwijs;
- open inschrijving: individuele deelnemers kunnen de module zelfstandig volgen en deelnemen aan verdiepende bijeenkomsten.

Het merk 'De Groene OK'

In de afgelopen jaren is het Landelijk Netwerk de Groene OK uitgegroeid tot meer dan een expertisecentrum: het is inmiddels ook een sterk merk. Onze aanpak en werkwijze leidden tot de oprichting van vergelijkbare landelijke netwerken, ook buiten de snijdende specialismen. Denk aan initiatieven als GREENER, de Groene IC en de Groene Poli. We hebben actief contact met deze netwerken. We vinden het namelijk belangrijk vinden om kennis te delen en van elkaar te leren. Door samen te werken, versnellen we de overgang naar een duurzamere zorg.

Ook op landelijk niveau is het netwerk een gewaardeerde gesprekspartner geworden. Organisaties zoals het Kennisinstituut Medisch Specialisten (KIMS), het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS), de Nederlandse Federatie van Universitair Medische Centra (NFU), de Nederlandse Vereniging van Ziekenhuizen (NVZ), de Inspectie Gezondheidszorg en Jeugd (IGJ), Zorgverzekeraars Nederland (ZN) en het Zorg Inkoop Netwerk Nederland (ZINN) weten ons te vinden.

We worden gevraagd om mee te denken over verduurzaming, onze steun uit te spreken, lezingen te geven, onderwijs te verzorgen en subsidieaanvragen op te stellen of te begeleiden. Juist dat laatste heeft veel opgeleverd: dankzij onze inzet zijn met een relatief kleine financiële bijdrage van de deelnemende verenigingen forse extra middelen binnengehaald voor onze achterban en samenwerkingspartners. In de eerste vier jaar kwam dat neer op een multiplier van 4,5.

Tot slot is er ook internationaal groeiende interesse. Nederland loopt voorop in het verduurzamen van de operatiekamer, en dat blijft niet onopgemerkt. We worden regelmatig gevraagd om in het buitenland – zoals in China, Duitsland (op verzoek van VWS), Qatar, België en Curaçao – of op internationale congressen ons verhaal te vertellen. Daarmee is het Landelijk Netwerk de Groene OK een exportproduct geworden.

Tot slot

De samenwerking binnen het Landelijk Netwerk de Groene OK laat zien hoeveel we samen kunnen bereiken. Door onze krachten te bundelen, pakken we belangrijke thema's op en maken we samen werk van duurzame standaarden voor de OK. Dat is hard nodig, en het werkt. De meerwaarde heeft zich bewezen.

De afgelopen jaren hebben we veel voor elkaar gekregen. We hebben onderwerpen (evidence-based) op de kaart gezet en nieuwe ideeën ontwikkeld. Nu willen we samen een stap verder zetten: aan de slag met de uitvoering, op een professionele manier. Denk aan praktische ondersteuning, goede voorbeelden en uitgewerkte businesscases die direct toepasbaar zijn.

Ook bouwen we verder aan sterke banden met de industrie en internationale partners. Dat helpt niet alleen bij het waarmaken van onze plannen, maar biedt ook kansen op extra (Europese) financiering voor iedereen die meedoet.

Onze werkwijze is onderdeel van ons succes. Een horizontaal netwerk waarbinnen de lijnen kort zijn, waardoor kennis snel en gemakkelijk kan worden gedeeld en de deelnemers elkaar inspireren.

Wij kijken uit naar de volgende vijf groene jaren!

Bijlage

Leden Landelijk Netwerk de Groene OK

Namens de Nederlandse Orthopaedische Vereniging (NOV)

Pim van Egmond

Rinse Meester

Namens de Nederlandse Vereniging voor Anesthesiologie (NVA)

Hans Friedericy

Sandra Lako

Niek Sperna Weiland

Namens de Nederlandse Vereniging voor Obstetrie en Gynaecologie (NVOG)

Wouter Hehenkamp

Anne Timmermans

Namens het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap (NOG)

Sjoerd Elferink

Redmer van Leeuwen

Namens de Nederlandse Vereniging voor Plastische Chirurgie (NVPC)

Ernst Smits

Niels Noordzij

Namens de Nederlandse Vereniging voor Thoraxchirurgie (NVT)

Inez Wijdh-Den Hamer

Anyck Berk

Namens de Nederlandse Vereniging voor Urologie (NVU)

Annemarie Leliveld

Namens de Nederlandse Vereniging voor Mondziekten, Kaak- en Aangezichts chirurgie (NVMKA)

Britt Pluijmers

Namens de Nederlandse Vereniging voor Heelkunde (NVvH)

Siem Dingemans

Schelto Kruijff

Ivar de Bruin

Nicole Bouvy

Namens de Nederlandse Vereniging voor Keel-Neus-Oorheelkunde en Heelkunde van het Hoofd-Halsgebied (KNO)

Leontien Geven

Franka van Arendonk

Namens de Nederlandse Vereniging voor Neurochirurgie (NVvN)
Hilko Ardon

Namens de Landelijke Vereniging van Operatieassistenten (LVO)
Monique de Kort

Namens de Nederlandse Vereniging Van Anesthesie Medewerkers (NVAM)
Remko ter Riet
Daniela Malenica

Namens Verpleegkundigen & Verzorgenden Nederland Recovery (V&VN Recovery) (posities vacant)

Namens Nederlandse Vereniging van Leidinggevenden OK (NVLO) (posities vacant)

Namens Nederlandse Sociëteit voor ExtraCorporale Circulatie (NeSECC)
Inge Schreurs
Pauline Lohr-Benes

Dagelijks Bestuur

VOORZITTER

Jeroen Meijerink (2020-2022)
Frank Willem Jansen (2022 - heden)

LEDEN

Annemarie Leliveld
Schelto Kruijff
Nicole Bouvy

PROGRAMMA-ORGANISATIE

Hillie Beumer
Programmamanager

Karin Dorrestijn
Beleidsondersteuning

Sarien van Bommel
Communicatieadviseur

Madelief Trappel
Communicatiemedewerker

Meer informatie
degroeneok.nl

september 2025

**Landelijk Netwerk
de Groene OK**

Postbus 20061

3502 LB Utrecht

info@degroeneok.nl